

ششمین همایش جرم‌شناسی و پیشگیری از ارتکاب جرم، خودکشی و انحرافات جوانان

نهاد برگزار کننده همایش: بنیاد علمی و حقوقی قانون یار

(با همکاری و حمایت معنوی دادگستری بروجرد، دانشگاه امام صادق، انجمن علمی معارف دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه لرستان، آموزش و پرورش، دانشگاه آزاد رفسنجان، سازمان ارشاد اسلامی، جامعه المصطفی العالمیه و....)

سردبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینده مقالات در ۸ پایگاه ملی و بین المللی)
تاریخ برگزاری همایش: ۲۹ آذرماه ۱۴۰۲ شماره مقاله: ۲۸/۹۷۸۲ رده بندی کنگره: ب ۵۶/۷۹۰

مسئولیت کیفری تسهیل ارتکاب جرائم رایانه ای

در قانون مجازات اسلامی

دکتر صلاح الدین هرسنی

دکتری علوم سیاسی، حقوق پژوه، مدرس و عضو حق التدریس دانشگاه آزاد اسلامی واحد نوشهر، چالوس و دانشگاه مازندران

چکیده

تسهیل ارتکاب جرائم رایانه ای یکی از گونه های این جرائم است. استفاده غیرمجاز از پهنای باند بین المللی، جرائم مرتبط با نگهداری، حفاظت و ارائه داده ها و خود داری از ارائه داده ها به ضابطان دادگستری، ارائه داده ها با ابزار های مختص، ارائه داده های مرتبط با نفوذ به داده ها و ارائه آموزش نفوذ، شنود، جاسوسی و خرابکاری رایانه ای از گونه های تسهیل ارتکاب جرائم رایانه ای است که دارای سه رکن قانونی، مادی و معنوی است و اشخاص حقیقی و حقوقی مرتکب آن می شوند. در این پژوهش تلاش بر آن است که ضمن مفهوم شناسی فضا های مجازی، مفهوم شناسی جرم رایانه ای و مفهوم شناسی مسئولیت کیفری، مسئولیت کیفری تسهیل ارتکاب جرائم رایانه ای در قانون مجازات اسلامی مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به موضوع، پرسش پژوهش حاضر این است که: پژوهش حاضر در پاسخ به پرسش اصلی زیر تنظیم شده است که: مسئولیت کیفری مرتکبین جرم تسهیل ارتکاب جرائم رایانه ای در قانون مجازات اسلامی چیست؟ فرضیه ای که در پاسخ به این پرسش مورد سنجش قرار می گیرد آن است که: مسئولیت کیفری و مجازات مرتکبین جرم تسهیل ارتکاب جرائم رایانه ای حبس و جزای نقدی یا مجازات توامان بر اساس قانون مجازات

اسلامی خواهد بود. لازم به ذکر است که نوع پژوهش بر اساس هدف: کاربردی است. از منظر تحلیل داده‌ها: کیفی و به لحاظ ماهیت پژوهش، توصیفی - تحلیلی می باشد. روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات در این پژوهش، اسنادی است که از طریق مراجعه به کتابخانه و آرشیو مقالات و همچنین جستجو در شبکه‌های الکترونیکی و اینترنتی انجام شده است.

واژگان کلیدی: محیط سایبری، جرم رایانه‌ای، مسئولیت کیفری، حبس، جرمه نقدی

مقدمه

هم زمان با گسترش استفاده از رایانه و تلفن همراه، جرایم گوناگونی در حوزه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی با استفاده از این ابزارها در حال وقوع بوده که به جرایم رایانه‌ای معروف هستند. با توجه به ماهیت جرایم رایانه‌ای، ارتکاب این جرایم کم‌هزینه، اما آثار سوء آن بسیار زیاد و پرهزینه است. جرایم رایانه‌ای انواع فعل و ترک فعل هستند که از طریق رایانه یا در فضای اینترنتی انجام می‌شوند و قانون برای انجام آنها مجازات‌هایی در نظر گرفته است. قانون‌گذار در تاریخ ۵ خرداد ۱۳۸۸ قانون جرایم رایانه‌ای را در ۵۶ ماده و ۲۵ تبصره تصویب نمود که به‌عنوان فصل سی‌ام از کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی به قانون مجازات اسلامی ملحق گردید.

در قانون جرایم رایانه‌ای ایران، مصادیق گوناگونی برای جرایم رایانه‌ای از جمله جعل رایانه‌ای، کلاهبرداری رایانه‌ای و جاسوسی رایانه‌ای در نظر گرفته شده است، اما تعریفی از جرم رایانه‌ای در هیچ یک از مواد این قانون انجام نشده است. همچنین به موجب این قانون، اگر جرم رایانه‌ای به نام شخص حقوقی و در راستای منافع آن صورت پذیرد، شخص حقوقی نیز دارای مسئولیت کیفری خواهد بود. پس این گونه نیست که این دسته از جرایم تنها موجب مسئولیت کیفری اشخاص حقیقی باشد.

با توجه به دسته‌بندی قانون مجازات اسلامی و همچنین قوانین دیگر، می‌توان به مصادیق این جرایم در قوانین ایران دست یافت. در این ارتباط، جرایم علیه محرمانگی داده‌ها و سامانه‌ها شامل دسترسی غیرمجاز، شنود غیرمجاز، جاسوسی رایانه‌ای و جرایم وابسته به آن مانند ارتکاب اعمال غیرمجاز نسبت به داده‌های سری، نقض تدابیر امنیتی سامانه‌ها، جرایم علیه صحت و تمامیت داده‌ها و سامانه‌ها شامل جعل رایانه‌ای از جمله استفاده از داده‌ها، کارتها یا تراشه‌های مجعول، تخریب و خلل رساندن در داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی از جمله ممانعت از

دسترسی به داده‌ها یا سامانه‌ها، تخریب و خلل رساندن در داده‌ها یا سامانه‌های ارائه خدمات ضروری عمومی، سرقت و کلاهبرداری مرتبط با رایانه، جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی از جمله هرزه‌نگاری (پورنوگرافی)، هتک حیثیت و نشر اکاذیب از جمله انتشار یا در دسترس قرار دادن محتویات خصوصی یا اسرار دیگری، تولید یا انتشار یا توزیع و در دسترس قراردادن یا معامله‌ی داده‌ها یا نرم افزارها یا هر نوع ابزار الکترونیکی، فروش یا انتشار یا در دسترس قراردادن گذرواژه یا هر داده‌ای، انتشار یا در دسترس قراردادن محتویات آموزش دسترسی غیرمجاز، شنود غیرمجاز، جاسوسی رایانه‌ای و تخریب و اخلال در داده‌ها یا سیستم‌های رایانه‌ای و مخابراتی و همچنین تسهیل ارتکاب جرایم رایانه‌ای از جمله مصادیق جرایم رایانه‌ای در قانون ایران هستند.

به رغم همه تلاش‌هایی که از سوی پژوهش‌گران حوزه جرایم رایانه‌ای به عمل آمده است، اما به نظر می‌رسد که جای پژوهشی که خواسته باشد، مسئولیت کیفری تسهیل ارتکاب جرائم رایانه‌ای در قانون مجازات اسلامی را مورد بررسی قرار داده باشد، به جد خالی است. لذا پژوهش حاضر تلاش دارد که ضمن ضمن مفهوم شناسی فضا‌های مجازی، مفهوم شناسی جرم رایانه‌ای و مفهوم شناسی مسئولیت کیفری، مسئولیت کیفری تسهیل ارتکاب جرائم رایانه‌ای در قانون مجازات اسلامی مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به موضوع و اهداف، پژوهش حاضر عهده دار پاسخ به این پرسش است که: مسئولیت کیفری مرتکبین جرم تسهیل ارتکاب جرائم رایانه‌ای در قانون مجازات اسلامی چیست؟ فرضیه‌ای که در پاسخ به این پرسش مورد سنجش قرار می‌گیرد آن است که: مسئولیت کیفری و مجازات مرتکبین جرم تسهیل ارتکاب جرائم رایانه‌ای حبس و جزای نقدی یا مجازات توأمان بر اساس قانون مجازات اسلامی خواهد بود. لازم به ذکر است که نوع پژوهش بر اساس هدف: کاربردی است. از منظر تحلیل داده‌ها: کیفی و به لحاظ ماهیت پژوهش، توصیفی - تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات در این پژوهش، اسنادی است که از طریق مراجعه به کتابخانه و آرشیو مقالات و همچنین جستجو در شبکه‌های الکترونیکی و اینترنتی انجام شده است.

(۱) چارچوب مفهومی پژوهش

چارچوب مفهومی پژوهش مشتمل بر مفاهیمی چون: فضا های مجازی و محیط های سایبری، جرم رایانه ای و مسئولیت کیفری می باشد که در ادامه به آنها در راستای حقوق جزا و جرمشناسی پرداخته می شود.

(۱-۱) رویکرد نظری به فضا های مجازی و محیط های سایبری

محیط سایبر یا محیط مجازی یا همان رایانه ای مفهومی است که اخیراً از سوی جرم-شناسان و حقوق دانان مورد توجه قرار گرفته و همزمان با خلق این محیط جرایمی نیز در آن و با استفاده از آن به وقوع می پیوندد. (هولمز، ۱۳۷۷: ۲۶) محیط سایبر به اطلاعات الکترونیکی اطلاق می شود که از طریق اینترنت جابجا می شوند، البته تعاریف دیگر سعی نموده اند تا به بیان موارد افتراق محیط سایبری از موضوعات مجازی و شبکه پردازند و از دیدگاه آنها محیط مجازی مجموعه اطلاعاتی است که در رایانه ذخیره سازی شده و از طریق اینترنت به یکدیگر متصل هستند. (Ploug, ۲۰۰۹: ۵۵) این در حالی است که شبکه یا نت دارای تعریف مخصوص به خود است، اینترنت مجموعه ای بسیار گسترده از رایانه های موجود در شبکه های رایانه ای سراسر جهان است که از طریق خطوط ارتباطی به یکدیگر متصل شده و با استفاده از پروتکل های معینی به تبادل اطلاعات می پردازند. بسیاری از رایانه های موجود در عرصه اینترنت اطلاعات زیادی در خود ذخیره کرده و در مجموع حجم عظیمی از اطلاعات در اینترنت انباشته شده است. اطلاعات موجود در اینترنت به روش های مختلفی ذخیره شده و در نتیجه با روش های گوناگونی قابل ارائه و انتقال هستند، (صفحات وب) یکی از روش های خاص ذخیره و ارائه اطلاعات در بین روش های متعدد ذخیره و ارائه اطلاعات در اینترنت هستند. (هولمز، ۱۳۷۷: ۲۹)

۱-۲) معنی و مفهوم جرم رایانه ای

تعریف از جرم رایانه ای ابتدا از سوی سازمان های بین المللی و منطقه ای صورت گرفته است. در این ارتباط (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی)^۱ جرم رایانه ای این گونه تعریف کرده است: سوء استفاده از کامپیوتر ها شامل هر رفتار غیر قانونی، غیر اخلاقی یا غیر مجاز مربوط به پردازش خودکار و انتقال داده هاست. (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۱۹۸۳: ۱۱۸) لازم به ذکر است بعضی از محققان و متخصصان کمیته اروپایی مشکلات ناشی از جرم اقدام به ارائه تعاریفی در این خصوص کرده اند. بنا به تعریف یکی از این متخصصین هر عمل مثبت غیر قانونی که کامپیوتر در آن ابزار یا موضوع جرم باشد، جرم کامپیوتری است. از جمله تعاریف دیگر متخصصین شورای اروپا سوء استفاده از کامپیوتر یعنی هر واقعه که توام با تکنولوژی کامپیوتر شود و به واسطه آن بزه دیده متحمل خساراتی شود و مرتکب به عمد، مالی یا منفعتی کسب کند یا بتواند کسب کند. (دریانی، ۱۳۹۲: ۱۵۷) بنا به تعریف پلیس جنایی فدرال آلمان، جرم کامپیوتری در بر گیرنده همه اوضاع و احوال و کیفیاتی است که در آن شکل های پردازش الکترونیک داده ها، وسیله ارتکاب و یا هدف یک جرم قرار گرفته است و مبنایی برای نشان دادن این ظن است که جرمی ارتکاب یافته است. پلیس ژاپن در این زمینه اعلام نموده که جرائم متضمن اعمال توام با بی مبالاتی یا حوادثی که موجب تخریب عملکرد سیستم کامپیوتر با استفاده غیر قانونی از آن باشد، جرم کامپیوتری است. بنا به تعریف یک پرفسور اتریشی جرم کامپیوتری عبارت است از هر عمل مجرمانه ای که کامپیوتر وسیله ارتکاب یا راه ارتکاب آن باشد. در تعریفی که قانونگذاران کشور فنلاند از جرم کامپیوتری نموده اند: جرمی است که در بر گیرنده سیستم داده ها یا واحد های نرم افزار و سخت افزار به عنوان یک هدف و یا یک ابزار با یک رکن عمل مجرمانه است. به موجب نظر وزارت دادگستری آمریکا: هر گونه عمل ناقض قانون کیفری که مستلزم آشنایی با

^۱ - OECD

دانش مربوط به تکنولوژی کامپیوتر جهت ارتکاب عمل، تعقیب و یا رسیدگی به آن باشد، جرم کامپیوتری است. (دریانی، ۱۳۹۲: ۱۵۸)

۳-۱) مفهوم شناسی مسئولیت کیفری

مسئولیت کیفری یعنی قابلیت توجه اتهام و تحمیل کیفر به شخصی که با وصف عقل، بلوغ، اختیار و قصد مرتکب جرم شده است. (دلفانی، ۱۳۸۳: ۱۵)

برخی از حقوقدانان در تعریف مسئولیت کیفری اینگونه گفته اند که: مسئولیت کیفری مسئولیت مرتکب جرمی از جرایم مصرح در قانون را گویند و شخص مسئول به یکی از مجازات های مقرر در قانون خواهد رسید. متضرر از جرم، اجتماع است، بر خلاف مسئولیت مدنی که متضرر از عمل مسئول افراد می باشند. (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۲: ۶۴۲)

همچنین، مسئولیت کیفری یعنی توانایی و قابلیت انتساب فعل یا ترک فعل قابل مجازات یا اقدامات تامینی به کسانی که توان تحمل بار مجازات یا اقدامات تامینی را داشته باشند. (نور بها، ۱۳۸۰: ۱۰)

بر همین مبنا یکی از پژوهش گران فقهی معاصر به اقدامی بدیع دست یازیده و به تعریف فقهی مسئولیت کیفری پرداخته اند. در این ارتباط، معنای مسئولیت کیفری در شرع اسلام آن است که انسان نتایج ان دسته از اعمال ممنوعه ای را که با اختیار و آگاهی از محتوا و نتایج شان ارتکاب نموده، تحمل کند. بنابر این چنانچه کسی فاقد اراده است مثل مکره یا شخصی که در حال اغماء مرتکب عمل ممنوع یا حرام شده باشد، از نظر کیفری مسئول نخواهد بود و کسی که در جریان عمل منع شده اراده داشته ولی به ماهیت آن فعل آگاهی نداشته باشد مثل طفل و مجنون نیز از نظر کیفری مسئول قلمداد نخواهد شد. پس مسئولیت کیفری در شریعت مبتنی بر سه رکن است: اول آن که انسان عمل ممنوعه ای را به انجام رسانده باشد، دوم آن که عمل مرتکب توام با اختیار باشد و سوم آنکه فاعل به ماهیت عمل ارتكابی خویش آگاهی داشته باشد. وقتی این سه

رکن جمع شوند، مسئولیت جزایی نیز پدید می‌آید و تا هنگامی که یکی از آن‌ها مفقود باشد، مسئولیت جزایی نیز وجود نخواهد داشت. (عوده، ۱۴۰۵: ۳۹۲)

برای تحقق مسئولیت کیفری نیز شرایطی لازم است که در صورت عدم تحقق هر یک از آن شرایط مسئولیت کیفری به وجود نخواهد آمد. این شرایط به صورت خلاصه و فشرده عبارتند از:

الف) فعل و عمل مجرمانه‌ای مطابق قوانین در عالم خارج حادث شده باشد،

ب) شخص واجد اهلیت جزایی آن واقعه خارجی را ایجاد کرده باشد،

ج) جرم ارتكابی قانوناً قابل انتساب به شخص مرتکب باشد. (باریکلو، ۱۳۹۴: ۱۵۶)

۲) گونه‌های تسهیل ارتکاب جرائم رایانه‌ای و مسئولیت کیفری آن در پرتو قانون مجازات اسلامی

استفاده غیرمجاز از پهنای باند بین‌المللی، جرائم مرتبط با نگهداری، حفاظت و ارائه داده‌ها و خودداری از ارائه داده‌ها به ضابطان دادگستری از گونه‌های تسهیل ارتکاب رایانه‌ای است که اشخاص حقیقی و حقوقی مرتکب آن می‌شوند. قانون مجازات اسلامی و قانون جرائم رایانه‌ای مجازات آن را حبس و جزای نقدی یا مجازات توامان تعیین کرده است.

۲-۱) استفاده غیرمجاز از پهنای باند بین‌المللی و مسئولیت کیفری آن در پرتو قانون مجازات اسلامی

این جرم که به آن قاچاق مخابراتی یا تلفن اینترنتی غیرمجاز نیز نام برده می‌شود از جرائم جدیدی است که ریشه در مقدمات موجود در اینترنت برای برقراری ارتباط صوتی و تصویری

بین کاربران در هر جای جهان با یکدیگر دارد. واقعیت امر این است که شبکه اینترنت دارای ستون فقراتی به نام « بک بن » در آمریکای شمالی است و هر کشوری که قصد اتصال به اینترنت را دارد، باید با یک کانال ارتباطی مانند ماهواره یا فیبر نوری به آن متصل شود و پهنای باند متفاوتی را برای ارسال و دریافت اطلاعات و دیتا برای خود خریداری کند و میزان مصرف اینترنت هر کشور براساس پهنای باند آن سنجیده می‌شود. با توجه به اینکه هزینه مکالمات داخل با خارج از کشور یا بالعکس از طریق مراکز تلفن عادی بسیار بالا است، بنا براین بسیاری از شرکتهای ارائه کننده خدمات با خارج از کشور اقدام به استفاده از پهنای باند بین المللی اینترنت کشور برای برقراری ارتباط مخابراتی ارزاتر می‌کنند. روش مجاز استفاده از اینترنت برای تلفن- های اینترنتی آن است که شرکت‌های داخلی ارائه کننده این خدمات برای ارسال مکالمات از داخل به خارج کشور و دریافت مکالمات از خارج به داخل کشور با ارائه درخواست و پرداخت هزینه لازم مجوز مربوطه را از کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات دریافت و سپس اقدام به ارائه خدمات به مشترکین خود کنند. اما متأسفانه برخی از شرکت‌های سودجو بدون اخذ مجوز با فراتر از حدود مجوز یا فراتر از حدود مجوز دریافتی اقدام به برقراری ارتباط و ارائه خدمات به مشترکین نموده و درواقع بدون پرداخت عوارض دولتی بطور قاچاقی اقدام به ارائه خدمات مخابراتی خارج از کشور می‌کنند که این امر زیان (عدم النفع) زیادی را متوجه دولت می‌کند. به همین منظور قانونگذار کشورمان اقدام به جرم انگاری این عمل نموده است. (الهی منش، ۱۳۹۲: ۸۷)

رکن قانونی این جرم ماده‌ی ۲۴ قانون جرایم رایانه‌ای است. مجازات عادی مرتکبین این جرم محکومیت به حبس از یک تا سه سال یا جزای نقدی از یکصد میلیون (۰۰۰، ۰۰۰، ۱۰۰) ریال تا یک میلیارد (۰۰۰، ۰۰۰، ۱) ریال یا هر دو مجازات خواهد بود. در صورتی که مرتکب از کارمندان و کارکنان اداره‌ها و سازمانها یا نهادهای دولتی یا وابسته به دولت یا نهادهای عمومی و نیروهای مسلح و قوای سه گانه (به تفصیل مقرر در ماده ۲۶ قانون جرایم رایانه‌ای) و یا از متصدیان یا متصرفان قانونی شبکه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی بوده و به سبب شغل خود مرتکب جعل رایانه‌ای شده باشد؛ یا اینکه داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی مورد استفاده متعلق

به دولت یا نهادها و مراکز ارائه دهنده خدمات عمومی باشند؛ و یا اینکه استفاده غیرمجاز از پهنای باند بین المللی به صورت سازمان یافته یا در سطحی گسترده انجام شده باشد، مرتکب به دو سال و یک روز تا سه سال حبس یا جزای نقدی از ۶۶۶/۶۶۶/۶۶۷ ریال تا یک میلیارد ریال یا هر دو مجازات حبس و جزای نقدی محکوم خواهد شد.

براساس ماده ۲۷ قانون جرائم رایانه‌ای و با لحاظ ماده ۱۶ قانون مذکور، در صورتی که عنوان تکرار جرم رایانه‌ای برای بار سوم در مورد استفاده کنندگان غیرمجاز از پهنای باند بین المللی مصداق داشته باشد، دادگاه می‌تواند آنان را از خدمات الکترونیکی عمومی از قبیل اشتراک اینترنت، تلفن همراه، اخذ نام دامنه مرتبه بالای کشوری و بانکداری الکترونیکی به مدت یک تا سه سال محروم کند.

جدول نگاه اجمالی به جرم استفاده غیرمجاز از پهنای باند بین المللی		
ماده ۲۴ قانون جرائم رایانه‌ای		رکن قانونی
مرتکب می‌تواند شخص حقیقی یا حقوقی باشد.	شخص مرتکب	رکن مادی
برقراری ارتباطات مخابراتی	عمل مرتکب	
استفاده غیرمجاز از پهنای باند اینترنتی کشور	نتیجه حاصله	
- برقراری ارتباطات با استفاده از پهنای باند بین المللی اینترنت کشور صورت گرفته باشد. - ارتباطات مخابراتی برقرار شده بین ایران و	شرایط و اوضاع و احوال	

		کشورهای دیگر باشد.
رکن معنوی	انگیزه	وجود انگیزه خاصی در مرتکب شرط نیست.
	سوء نیت عام	وجود عمد در فعل برای شخص مرتکب ضروری است.
	سوء نیت خاص	مرتکب باید قصد استفاده غیرمجاز از پهنای باند اینترنتی کشور را داشته باشد.
مجازات اشخاص حقیقی	عادی	حبس از یک تا سه سال یا جزای نقدی از یکصد میلیون ریال تا یک میلیارد ریال یا هر دو مجازات.
	مشده	حبس از دو سال و یک روز تا سه سال حبس یا جزای نقدی از ۶۶۶/۶۶۶/۶۶۷ ریال تا یک میلیارد ریال یا هر دو مجازات.
مجازات اشخاص حقوقی	بار اول	یک تا نه ماه تعطیلی موقت همراه با جزای نقدی از سه میلیارد تا شش میلیارد ریال
	بار دوم	یک تا پنج سال تعطیلی موقت همراه با جزای نقدی از سه میلیارد تا شش میلیارد ریال

۲-۲) جرائم مرتبط با نگهداری، حفاظت و ارائه داده‌ها و مسئولیت کیفری آن در پرتو قانون مجازات اسلامی

یکی از چالش‌های اصلی مبارزه با جرائم سایبر، دشواری تعیین هویت مرتکب و ارزیابی حجم و آثار عمل اوست. ناپایدار بودن داده‌های الکترونیکی که تغییر، انتقال و یا حذف آنها در عرض چند ثانیه امکانپذیر است، دشواری دیگر این حوزه است. برای مثال کاربری که کنترل داده‌ها را در دست دارد، می‌تواند از سیستم رایانه‌ای برای پاک کردن داده‌هایی که موضوع تحقیقات جنایی است، استفاده کند. در راستای کمک به ماموران دولت و مقامات قضایی در پیشگیری و کشف و اثبات جرائم رایانه‌ای، کنوانسیون جرائم سایبری مقرراتی را در زمینه نگهداری و حفاظت داده‌های رایانه‌ای پیش بینی نموده است. هرچند که قانونگذار کشورمان اقدام به بومی سازی مقررات کنوانسیون در این خصوص نموده و مقررات مندرج در مواد ۳۲ الی ۳۵ قانون جرائم رایانه‌ای از این حیث تفاوت زیادی با مواد ۱۶ الی ۱۸ کنوانسیون دارند لیکن از آنجا که به هر حال روح حاکم بر کنوانسیون در قانون جرائم رایانه‌ای نیز حفظ شده است، بنابراین در مرور قانون جرائم رایانه‌ای اشاراتی نیز به مقررات کنوانسیون خواهیم داشت. (اردبیلی، ۱۳۸۷: ۹۷)

رکن قانونی این جرم ماده ۳۴ قانون جرایم رایانه‌ای است مرتکب جرم می‌تواند هر کسی اعم از نظامی یا غیرنظامی و ایرانی یا خارجی باشد. قانونگذار در مورد لزوم عمدی بودن این جرم شخصی میان نیاورده است و چون اصل بر عمدی بودن جرائم است و قرینه‌ای بر غیرعمدی بودن این جرم از نظر قانونگذار در دست نیست، بنابراین باید قائل به عمدی بودن این جرم بود هرچند که شاید سیاست جنایی پیشگیرانه اقتضا داشت که ارتکاب خطئی این جرم نیز مجازات شود. مجازات مرتکبین این جرم در صورتی که از کارکنان دولت و ضابطان دادگستری باشند، برابر با مجازات خودداری از اجرای دستور قضایی خواهد بود. در حال حاضر این مجازات در مورد داده‌های فاقد طبقه بندی براساس ماده ۵۷۶ قانون مجازات اسلامی انفصال از خدمات دولتی از یک تا پنج سال است. اما در صورتی که داده‌های موضوع حفاظت یا افشا دارای طبقه بندی

باشند به دلیل عمد مرتکبین علاوه بر خودداری از اجرای دستور، مشمول عنوان افشای اسناد و اطلاعات دارای طبقه بندی هم خواهد بود و حکم تعدد معنوی در این موارد جاری خواهد بود. مجازات سایر مرتکبین این جرم، حبس از نود و یک روز تا شش ماه یا جزای نقدی از پنج میلیون (۵,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات خواهد بود. در صورتی که دادگاه شخص حقوقی را نیز در ارتکاب جرم مسئول بشناسد، براساس ماده ۲۰ قانون جرائم رایانه‌ای، با لحاظ ماده ۳۴ قانون مذکور، به جزای نقدی از سی میلیون (۳۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا شصت میلیون (۶۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم خواهد کرد.^۱

جدول نگاه اجمالی به جرم خودداری از اجرای دستور حفظ داده‌های رایانه‌ای		
ماده ۲۴ قانون جرائم رایانه‌ای		رکن قانونی
مرتکب باید از کسانی باشد که داده‌های رایانه‌ای ذخیره شده را در تصرف یا کنترل خود دارند.	شخص مرتکب	رکن مادی
- خودداری از اجرای دستور یا - افشای دستور ؛ یا - افشای داده‌های رایانه‌ای.	عمل مرتکب	
تحقق این جرم مقید به حصول نتیجه خاصی نشده	نتیجه حاصله	

^۱ - همان، ص ۱۰۲.

است.		
• دستور حفاظت از داده‌ها باید از سوی مقام صلاحیتدار صادر شده باشد. • افشای دستور حفاظت از داده‌ها باید نزد افراد مرتبط با داده‌ها صورت گرفته باشد.	شرایط و اوضاع و احوال	
وجود انگیزه خاصی برای مرتکب لازم نیست.	انگیزه	رکن معنوی
این جرم می‌تواند ناشی از عمد یا سهل انگاری باشد.	سوء نیت عام	
این جرم از جرائم مقید به نتیجه نیست و نیاز به سوء نیت خاص ندارد.	سوء نیت خاص	
انفصال از خدمات دولتی به مدت یک تا پنج سال.	ضابطان دادگستری و کارکنان دولت	مجازات اشخاص حقیقی
حبس از نود و یک روز تا شش ماه یا جزای نقدی از پنج	سایر اشخاص	

میلیون ریال تا ده میلیون ریال یا هر دو مجازات.		
	مجازات اشخاص حقوقی	جزای نقدی از سی میلیون ریال تا شصت میلیون ریال.

۳-۲) خودداری از ارائه داده‌ها به ضابطان دادگستری و مسئولیت کیفری آن در پرتو قانون مجازات اسلامی

رکن قانونی این جرم ماده ۳۵ قانون جرایم رایانه‌ای است و مقرر می‌دارد: مقام قضایی می‌تواند دستور ارائه داده‌های حفاظت شده مذکور در مواد ۳۲، ۳۳ و ۳۴ فوق را به اشخاص یاد شده بدهد تا در اختیار ضابطان قرار گیرد. مستنکف از اجراء این دستور به مجازات مقرر در ماده ۳۴ این قانون محکوم خواهد شد». مرتکب جرم می‌تواند هر کسی اعم از نظامی یا غیرنظامی و ایرانی یا خارجی باشد. اما سمت مرتکب با توجه به مبنای قانونی موضوع جرم متفاوت است. این جرم از جرائم عمدی است و بنابراین وجود سوء نیت عام یعنی عمد در فعل و علم و آگاهی نسبت به دستور ارائه اطلاعات به ضابطان دادگستری برای تحقق جرم ضروری است. بنابراین اگر مرتکب از روی ناآگاهی نسبت به دستور، از اجرای آن خودداری کند، عمل وی براساس این ماده قابل مجازات نخواهد بود.

مجازات مرتکبین این جرم نیز در صورتی که از کارکنان دولت باشند، برابر با مجازات خودداری از اجرای دستور قضایی خواهد بود. در حال حاضر این مجازات براساس ماده ۵۷۶ قانون مجازات اسلامی انفصال از خدمات دولتی از یک تا پنج سال است.

مجازات سایر مرتکبین این جرم حبس از نود و یک روز تا شش ماه یا جزای نقدی از پنج میلیون (۵،۰۰۰،۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات خواهد بود.

در صورتی که دادگاه براساس شرایط مندرج در ماده ۱۹ قانون جرائم رایانه‌ای شخص حقوقی را نیز در ارتکاب جرم مسئول بشناسد، براساس ماده ۲۰ قانون جرائم رایانه‌ای و با لحاظ ماده ۳۴ قانون مذکور، به جزای نقدی از سی میلیون (۳۰/۰۰۰ /۰۰۰) ریال تا شصت میلیون (۶۰/۰۰۰ /۰۰۰) ریال محکوم خواهد کرد.

جدول نگاه اجمالی به جرم خودداری از اجرای دستور ارائه داده‌های رایانه‌ای به ضابطان دادگستری		
رکن قانونی	ماده ۳۵ قانون جرائم رایانه‌ای با لحاظ مواد ۳۲ و ۳۳ و ۳۴ قانون مذکور	
رکن مادی	شخص مرتکب	• ارائه دهندگان خدمات دسترسی؛ یا • ارائه دهندگان خدمات میزبانی؛ یا • کسانی که داده‌های رایانه‌ای ذخیره شده را در تصرف یا کنترل خود دارند.
	عمل مرتکب	• خودداری از ارائه اطلاعات ذخیره شده یا حفاظت شده.
	شرایط و اوضاع و احوال	• دستور ارائه باید از سوی مقام صلاحیتدار قضایی صادر شده باشد. • دستور باید در زمینه ارائه داده‌ها به ضابطین دادگستری باشد.

وجود انگیزه خاصی برای مرتکب لازم نیست.	انگیزه	رکن معنوی
وجود عمد در فعل و علم به دستور برای تحقق جرم ضروری است.	سوء نیت عام	
این جرم از جرائم مقید به نتیجه نیست و نیاز به سوء نیت خاص ندارد.	سوء نیت خاص	
انفصال از خدمات دولتی به مدت یک تا پنج سال.	کارکنان دولت	مجازات اشخاص حقیقی
حبس از نود و یک روز تا شش ماه یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا ده میلیون ریال یا هر دو مجازات.	سایر اشخاص	
جزای نقدی از سی میلیون ریال تا شصت میلیون ریال.		مجازات اشخاص حقوقی

۲-۴) تولید یا ارائه داده ها یا ابزارهای مختص ارتکاب جرائم رایانه ای و مسئولیت کیفری آن در پرتو قانون مجازات اسلامی

رکن قانونی این جرم صدر و بند «الف» ماده ۲۵ قانون جرایم رایانه ای است که مقرر می دارد: «هر شخصی که مرتکب اعمال زیر شود، به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون (۵۰۰۰۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد: تولید یا انتشار یا توزیع و در دسترس قرار دادن یا معامله ی داده ها یا نرم

افزارها یا هر نوع ابزار الکترونیکی که صرفاً به منظور ارتکاب جرایم رایانه ای به کار می رود. در خصوص این جرم موارد زیر لازم قابل یادآوری است: اول اینکه مرتکب جرم می تواند هر کسی اعم از نظامی یا غیرنظامی و ایرانی یا خارجی باشد. وجود سمت خاصی نیز برای شخص مرتکب شرط نشده است. و دوم اینکه عمل مادی جرم می تواند شامل یک یا چند اقدام زیر باشد که به نظر می رسد همه آنها از طریق فعل مادی مثبت صورت می گیرند:

- تولید داده ها یا نرم افزارها یا هر نوع ابزار الکترونیکی،
- انتشار داده ها یا نرم افزارها یا هر نوع ابزار الکترونیکی،
- توزیع داده ها یا نرم افزارها یا هر نوع ابزار الکترونیکی،
- در دسترس قرار دادن داده ها یا نرم افزارها یا هر نوع ابزار الکترونیکی،
- معامله داده ها یا نرم افزارها یا هر نوع ابزار الکترونیکی. (حبیب زاده، ۱۳۸۵: ۱۱۸)

مجازات عادی مرتکبین این جرم حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون (۵۰۰۰۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات خواهد بود. در صورتی که مرتکب یا مرتکبین از کارمندان و کارکنان اداره ها و سازمان ها یا نهادهای دولتی یا وابسته به دولت یا نهادهای عمومی و نیروهای مسلح و قوای سه گانه (به تفصیل مقرر در ماده ۲۶ قانون جرائم رایانه ای) و یا از متصدیان یا متصرفان قانونی شبکه های رایانه ای یا مخابراتی بوده و به سبب شغل خود مرتکب تولید یا ارائه داده ها یا ابزارهای مختص ارتکاب جرائم رایانه ای شده باشند؛ یا اینکه ارتکاب جرم از طریق سامانه های متعلق به دولت یا نهادها و مراکز ارائه دهنده خدمات عمومی صورت گرفته باشد؛ و همچنین در صورتی که جرم به صورت سازمان یافته یا در سطحی گسترده ارتکاب یافته باشد، مرتکب یا مرتکبین به حبس از هشت ماه و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از (۱۳/۳۳۳/۳۳۴) ریال تا بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال یا هر

دو مجازات حبس و جزای نقدی محکوم خواهند شد. بر اساس ماده ۲۷ قانون جرائم رایانه ای و با لحاظ بند «الف» ماده ۲۵ قانون مذکور، در صورتی که عنوان تکرار جرم برای بار سوم در مورد مرتکب یا مرتکبان این جرم مصداق داشته باشد، دادگاه می تواند آنان را از خدمات الکترونیکی عمومی از قبیل اشتراک اینترنت، تلفن همراه، اخذ نام دامنه مرتبه بالای کشوری و بانکداری الکترونیکی به مدت یک ماه تا یک سال محروم کند. براساس تبصره ذیل ماده ۲۵ در صورتی که مرتکب، ارتکاب این جرم رایانه ای را حرفه خود قرار داده باشد به یک سال حبس همراه با بیست میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد.

براساس مواد ۱۹ و ۲۰ و ۱۳ قانون جرائم رایانه ای در صورتی که دادگاه شخص حقوقی را نیز در ارتکاب جرم مسئول بشناسد، برای بار اول، به جزای نقدی از شصت میلیون (۶۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد و بیست میلیون (۱۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال همراه با تعطیلی موقت از یک تا نه ماه محکوم خواهد بود. در صورت تکرار جرم، شخص حقوقی علاوه بر جزای نقدی مندرج در بند قبل، به تعطیلی موقت از یک تا پنج سال محکوم خواهد شد. (حبیب زاده، ۱۳۸۵: ۱۲۱)

جدول نگاه اجمالی به جرم تولید یا ارائه داده ها یا ابزارهای مختص ارتکاب جرائم رایانه ای		
رکن قانونی		صدر و بند «الف» ماده ۲۵ قانون جرائم رایانه ای.
	شخص مرتکب	مرتکب هر کسی می تواند باشد.
		• تولید؛ یا • انتشار؛ یا

رکن مادی	عمل مرتکب	• توزیع؛ یا • در دسترس قرار دادن؛ یا • معامله داده ها یا نرم افزارها یا هر نوع ابزار الکترونیکی.
	شرایط و اوضاع و احوال	داده ها یا نرم افزارها یا ابزارهای الکترونیکی موضوع جرم باید مخصوص ارتکاب جرایم رایانه ای باشند.
	نتیجه حاصله	تحقق این جرم مقید به حصول نتیجه خاصی نشده است
رکن معنوی	انگیزه	وجود انگیزه خاصی برای مرتکب لازم نیست.
	سوء نیت عام	وجود عمد در فعل و علم به کاربرد اقلام موضوع جرم در ارتکاب جرائم رایانه ای برای شخص مرتکب ضروری است.
	سوء نیت خاص	این جرم از جرائم مقید به نتیجه نیست و نیاز به سوء نیت خاص ندارد

مجازات اشخاص حقیقی	در صورت حرفه قرار ندادن این	عادی	حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات حبس و جزای نقدی
	جرم	مشدد	حبس از هشت ماه و یکروز تا یک سال یا جزای نقدی از ۱۳/۳۳۳/۳۳۴ ریال تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات حبس و جزای نقدی
	در صورت حرفه قراردادن این جرم		یک سال حبس همراه با بیست میلیون ریال جزای نقدی
مجازات اشخاص حقوقی	بار اول		تعطیلی موقت از یک تا نه ماه همراه با جزای نقدی از شصت میلیون ریال تا یکصد و بیست میلیون ریال
	تکرار جرم		تعطیلی موقت از یک تا پنج سال همراه با جزای نقدی از شصت میلیون ریال تا یکصد و بیست میلیون ریال

۲-۵) فروش یا ارائه داده های مرتبط با نفوذ به داده ها یا سامانه ها و مسئولیت کیفری آن در پرتو قانون مجازات اسلامی

رکن قانونی این جرم صدر و بند «ب» ماده ۲۵ قانون جرایم رایانه ای است. مرتکب جرم می تواند هر کسی اعم از نظامی یا غیرنظامی و ایرانی یا خارجی باشد. این جرم از جرائم عمدی است و بنابراین وجود سوء نیت عام یعنی عمد در فعل و علم و آگاهی نسبت به قابلیت داده ها یا کلید واژه ها در نفوذ غیرمجاز به داده ها یا سامانه های دیگران، ضروری است.

مجازات عادی مرتکبین این جرم حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون (۵۰۰۰۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات خواهد بود. در صورتی که مرتکب یا مرتکبین از کارمندان و کارکنان اداره ها و سازمان ها یا نهادهای دولتی یا وابسته به دولت یا نهادهای عمومی و نیروهای مسلح و قوای سه گانه و یا از متصدیان یا متصرفان قانونی شبکه های رایانه ای یا مخابراتی بوده و به سبب شغل خود مرتکب جرم شده باشند؛ یا اینکه ارتکاب جرم از طریق سامانه های متعلق به دولت یا نهادها و مراکز ارائه دهنده خدمات عمومی صورت گرفته باشد؛ و همچنین در صورتی که جرم به صورت سازمان یافته یا در سطحی گسترده ارتکاب یافته باشد، مرتکب یا مرتکبین به حبس از هشت ماه و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از (۱۳/۳۳۳/۳۳۴) ریال تا بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات حبس و جزای نقدی محکوم خواهند شد. براساس ماده ۲۷ قانون جرایم رایانه ای و با لحاظ بند «الف» ماده ۲۵ قانون مذکور، در صورتی که عنوان تکرار جرم برای بار سوم در مورد مرتکب یا مرتکبان این جرم مصداق داشته باشد، دادگاه می تواند آنان را از خدمات الکترونیکی عمومی از قبیل اشتراک اینترنت، تلفن همراه، اخذ نام دامنه مرتبه بالای کشوری و بانکداری الکترونیکی به مدت یک ماه تا یک سال محروم کند. براساس تبصره ذیل ماده ۲۵ در صورتی که مرتکب ارتکاب این جرم رایانه ای را حرفه خود قرار داده باشد به یک سال حبس همراه با بیست میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد. (فخر بناب، ۱۳۸۴: ۱۲۸)

در صورتی که دادگاه براساس شرایط مندرج در ماده ۱۹ قانون جرائم رایانه ای شخص حقوقی را نیز در ارتکاب جرم مسئول بشناسد، به استناد ماده ۲۰ قانون جرائم رایانه ای و با لحاظ صدر و بند «ب» ماده ۲۵ قانون مذکور، مجازات اشخاص حقوقی مرتکب این جرم را برای بار اول، محکومیت به جزای نقدی از شصت میلیون (۶۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد و بیست میلیون (۱۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال همراه با تعطیلی موقت از یک ماه تا نه ماه تعیین خواهد نمود. در صورت تکرار جرم شخص حقوقی علاوه بر جزای نقدی مندرج در بند قبل، به تعطیلی موقت از یک تا پنج سال محکوم خواهد شد.

جدول نگاه اجمالی به جرم فروش یا ارائه داده های مرتبط با نفوذ به داده ها یا سامانه ها	
رکن قانونی	صدر و بند «ب» ماده ۲۵ قانون جرائم رایانه ای.
رکن مادی	شخص مرتکب
	مرتکب هر کسی می تواند باشد.
	عمل مرتکب
	- فروش گذر واژه یا داده؛ - انتشار گذر واژه یا داده؛ - ارائه (در دسترس قرار دادن) گذر واژه یا داده
	نتیجه حاصله
	تحقق این جرم مقید به حصول نتیجه خاصی نشده است
	شرایط و اوضاع و
	کلید واژه ها یا داده های موضوع جرم باید از

نوعی باشند که قابلیت نفوذ غیرمجاز به داده ها یا سامانه های دیگران را فراهم می کنند		احوال	
وجود انگیزه خاصی برای مرتکب لازم نیست.		انگیزه	رکن معنوی
وجود عمد در فعل و علم به قابلیت اقلام موضوع جرم در نفوذ غیرمجاز به داده ها و سامانه های دیگران، برای شخص مرتکب ضروری است.		سوء نیت عام	
این جرم از جرائم مقید به نتیجه نیست و نیاز به سوء نیت خاص ندارد		سوء نیت خاص	
حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات حبس و جزای نقدی	عادی	در صورت حرفه قرار ندادن این جرم	مجازات اشخاص حقیقی
حبس از هشت ماه و یکروز تا یک سال یا جزای نقدی از ۱۳/۳۳۳/۳۳۴ ریال تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات حبس و جزای نقدی	مشدد		
یک سال حبس همراه با بیست میلیون ریال جزای نقدی			

تعطیلی موقت از یک تا نه ماه همراه با جزای نقدی از شصت میلیون ریال تا یکصد و بیست میلیون ریال	بار اول	مجازات اشخاص حقوقی
تعطیلی موقت از یک تا پنج سال همراه با جزای نقدی از شصت میلیون ریال تا یکصد و بیست میلیون ریال	تکرار جرم	

۲-۶) انتشار یا ارائه آموزش نفوذ، شنود، جاسوسی و خرابکاری رایانه ای و مسئولیت کیفری آن در پرتو قانون مجازات اسلامی

رکن قانونی این جرم قسمت صدر و همچنین بند «ج» ماده ی ۲۵ قانون جرایم رایانه ای است. مرتکب جرم می تواند هر کسی اعم از نظامی یا غیرنظامی و ایرانی یا خارجی باشد. این جرم از جرائم عمدی است و بنا بر این وجود سوء نیت عام یعنی عمد در فعل و علم و آگاهی نسبت به کاربرد آموزش های ارائه شده در ارتکاب جرائم رایانه ای موضوع جرم ضروری است. (رحمان پور، ۱۳۹۲: ۱۳۲)

مجازات عادی مرتکبین این جرم حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون (۵۰۰۰۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات خواهد بود. در صورتی که مرتکب از کارمندان و کارکنان اداره ها و سازمان ها یا نهادهای دولتی یا وابسته به دولت یا نهادهای عمومی و نیروهای مسلح و قوای سه گانه (به تفصیل مقرر در ماده ۲۶ قانون جرائم رایانه ای) و یا از متصدیان یا متصرفان قانونی شبکه های رایانه ای یا مخابراتی بوده و به سبب شغل خود مرتکب تولید یا ارائه داده ها یا ابزارهای مختص ارتکاب جرائم رایانه ای شده باشد؛ یا اینکه ارتکاب جرم از طریق سامانه های متعلق به دولت یا نهادها و مراکز ارائه دهنده خدمات عمومی صورت گرفته باشد، و همچنین در صورتی که جرم به صورت سازمان یافته یا در

سطحی گسترده ارتکاب یافته باشد، مرتکب به حبس از هشت ماه و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از (۱۳/۳۳۳/۳۳۴) ریال تا بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات حبس و جزای نقدی محکوم خواهند شد. براساس ماده ۲۷ قانون جرائم رایانه ای و با لحاظ بند «الف» ماده ۲۵ قانون مذکور، در صورتی که عنوان تکرار جرم برای بار سوم در مورد مرتکب یا مرتکبان این جرم مصداق داشته باشد، دادگاه می تواند آنان را از خدمات الکترونیکی عمومی از قبیل اشتراک اینترنت، تلفن همراه، اخذ نام دامنه مرتبه بالای کشوری و بانکداری الکترونیکی به مدت یک ماه تا یک سال محروم کند. براساس تبصره ذیل ماده ۲۵ در صورتی که مرتکب، ارتکاب این جرم رایانه ای را حرفه خود قرار داده باشد به یک سال حبس همراه با بیست میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد.

در صورت مسئول شناخته شدن شخص حقوقی، دادگاه به استناد ماده ۲۰ قانون جرائم رایانه ای و با لحاظ صدر و بند «ج» ماده ۲۵ قانون مذکور، شخص حقوقی را برای بار اول، به جزای نقدی از شصت میلیون (۶۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد و بیست میلیون (۱۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال همراه با تعطیلی موقت از یک تا نه ماه محکوم خواهد بود. در صورت تکرار جرم، شخص حقوقی علاوه بر جزای نقدی مندرج در بند قبل، به تعطیلی موقت از یک تا پنج سال محکوم خواهد شد.

جدول نگاه اجمالی به جرم انتشار یا ارائه محتویات آموزش نفوذ، شنود، جاسوسی و خرابکاری رایانه ای		
رکن قانونی	صدر و بند «ج» ماده ۲۵ قانون جرائم رایانه ای.	
	شخص مرتکب	مرتکب هر کسی می تواند باشد.
	عمل مرتکب	• انتشار محتویات آموزشی

رکن مادی		• در دسترس قرار دادن محتویات آموزشی	
	شرایط و اوضاع و احوال	کلید واژه ها یا داده های موضوع جرم باید از نوعی باشند که قابلیت نفوذ غیرمجاز به داده ها یا سامانه های دیگران را فراهم می کنند	
	نتیجه حاصله	تحقق این جرم مقید به حصول نتیجه خاصی نشده است	
رکن معنوی	انگیزه	وجود انگیزه خاصی برای مرتکب لازم نیست.	
	سوء نیت عام	وجود عمد در فعل و علم به قایبیت محتویات موضوع جرم در آموزش ارتکاب جرائم موردنظر، برای شخص مرتکب ضروری است.	
	سوء نیت خاص	این جرم از جرائم مقید به نتیجه نیست و نیاز به سوء نیت خاص ندارد	
مجازات اشخاص	در صورت حرفه قرار ندادن این	عادی	حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات حبس و جزای نقدی

حقیقی	جرم	مشدد	حبس از هشت ماه و یکروز تا یک سال یا جزای نقدی از ۱۳/۳۳۳/۳۳۴ ریال تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات حبس و جزای نقدی
	در صورت حرفه قراردادن این جرم	یک سال حبس همراه با بیست میلیون ریال جزای نقدی	
مجازات اشخاص حقوقی	بار اول	تعلیلی موقت از یک تا نه ماه همراه با جزای نقدی از شصت میلیون ریال تا یکصد و بیست میلیون ریال	
	تکرار جرم	تعلیلی موقت از یک تا پنج سال همراه با جزای نقدی از شصت میلیون ریال تا یکصد و بیست میلیون ریال	

نتیجه‌گیری و ارائه راهکارها و پیشنهادات

در پژوهش حاضر ضمن مفهوم‌شناسی فضا‌های مجازی، مفهوم‌شناسی جرم رایانه‌ای و مفهوم‌شناسی مسئولیت کیفری، مسئولیت کیفری تسهیل ارتکاب جرائم رایانه‌ای در قانون مجازات اسلامی مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش نشان داده شد که سهولت در دسترسی و جستجوی اطلاعات موجود در سیستم‌های رایانه‌ای توأم با امکانات عملی نامحدود در مبادله و توزیع اطلاعات زمینه را برای وقوع این جرم فراهم کرده است. به عبارت دیگر، جدای از فوایدی که از رهگذر فضا‌های مجازی و سایبری می‌تواند نصیب جوامع انسانی شود، به همان میزان این فضاها می‌تواند چالش‌زا و پر مخاطره باشد. به بیان دیگر، فناوری اطلاعات و ارتباطات موجب افزایش تغییرات اجتماعی پیش‌بینی نشده‌ای گردیده است، اما پیشرفت‌های مذکور جنبه خطرناکی نیز دارد که پیدایش انواع جرایم و همچنین بهره‌برداری از فناوری جدید در ارتکاب جرایم بخشی از آن به شمار می‌رود. البته چالش‌زا بودن فضا‌های مجازی بیشتر به جهت ارتکاب جرایمی است که از سوی کاربران فضا‌های مجازی به ویژه از سوی اشخاص حقیقی و حقوقی صورت می‌گیرد. در این ارتباط، قانون جرایم رایانه‌ای مصوب سال ۱۳۸۸ در زمره قوانینی است که مبنای تعیین جرم و مجازات مرتکبین اشخاص حقوقی در فضا‌های مجازی شده است. بر اساس قانون جرائم رایانه‌ای مرتکب جرم در فضا‌های مجازی دارای مسئولیت کیفری است. منظور از مسئولیت کیفری، اهلیت تحمل برخورد قانونی مجازات در برابر ارتکاب رفتار مجرمانه است. منظور از اشخاص دارای مسئولیت کیفری، اشخاصی است که توانایی‌هایی نظیر درک، اختیار و بلوغ را دارا هستند. مجازات و کیفر مرتکب جرم شخص حقوقی بر اساس نوع جرم در قانون جرائم رایانه‌ای تعیین شده است. همچنین در این پژوهش گفته شد که استفاده غیرمجاز از پهنای باند بین‌المللی، جرائم مرتبط با نگهداری، حفاظت و ارائه داده‌ها و خودداری از ارائه داده‌ها به ضابطان دادگستری از گونه‌های تسهیل ارتکاب جرائم رایانه‌ای است که اشخاص حقیقی و حقوقی مرتکب آن می‌شوند. قانون مجازات

اسلامی و قانون حرائم رایانه ای مجازات آن را حبس و جزای نقدی یا مجازات

توامان تعیین کرده است. مزید بر آن تاکید شد که فعل مجرمانه در فضای های رایانه ای و سایبری متضمن مسئولیت کیفری است. مسئولیت کیفری التزام به تقبل آثار عواقب افعال مجرمانه یا تحمل مجازاتی است که سزای افعال سرزنش آمیز بزهکار به شمار می آید؛ لکن به صرف ارتکاب جرم نمی توان بار مسئولیت را یکباره بر دوش مقصر گذاشت، بلکه پیش از آن باید بتوان او را سزاوار تحمل این بار سنگین دانسته، تقصیری را که مرتکب شده است، نخست به حساب او گذاشت و سپس او را مؤاخذه کرد. توانایی پذیرفتن بار تقصیر را در اصطلاح حقوقدانان قابلیت انتساب می نامند و آن را به برخورداری فاعل از قدرت ادراک و اختیارتعریف کرده اند؛ بنابراین اگر مجرم مختار نباشد مسئول اعمال خود نیست. برای اینکه مسئولیت جزایی به معنای اخص کلمه وجود داشته باشد باید مجرم مرتکب تقصیری شده مجرمیت و این تقصیر قابل اسناد به او باشد. در این قبیل علل مسئولیت جزایی برای اعمال مجرم وجود ندارد.

در شرایطی که فضای مجازی هر روز در حال گسترش است و اقشار مختلفی با این فضا در این باره بوده و از آن استفاده می کنند اما این فضا تاثیرات و عواقب ناخوشایندی را به دنبال دارد لذا سعی و تلاش قانون گذار پیشگیری از ایجاد آسیب و جرایم در این فضا است. در این ارتباط علم به قوانین و آموزش صحیح و همچنین تقید به هنجار های زندگی اجتماعی در کنار نقش سازمان های مردم نهاد می تواند در کاهش جرائم رایانه ای موثر باشد. حال با توجه به این که در این زمینه با محدودیت قوانین و منابع لازم روبه رو هستیم، امید است قانون گذار فعلی ما با توجه به توسعه تکنولوژی که امروز دیگر مرزی را نمی شناسد و قوانین ملی دیگر نمی تواند کارایی لازم را از خود نشان دهد به تدوین و تصویب قوانین جامع که همگام با اصول بین المللی باشد، بزند که خود این امر نیز مستلزم رعایت شرایطی خاص می باشد تا از این طریق بتوان به پیشگیری و مقابله مؤثر با جرایم رایانه ای پرداخت. این شرایط عبارتند از:

الف) دسترسی به فناوری های بازدارنده که این کار مستلزم محیط نظارتی متناسب است،

ب) آگاهی از خطرات بالقوه امنیتی و روش مقابله با آن ها،

ج) وجود موازینی برای قانون گذاری ماهوی و شکلی با ملاحظه فعالیت های کیفری داخلی و بین المللی،

ه) همکاری مناسب میان تمام عوامل دخیل ، شامل کاربران و مصرف کنندگان بخش صنعت، مراکز انتظامی و حفاظت اطلاعات . این کار برای پی جویی جرایم اینترنتی و حفظ امنیت عمومی ضروری است.

بنابراین بخش های مختلف یعنی کاربران و مصرف کنندگان و بخش صنعت باید در چارچوب وظایف و ضوابط مشخص عمل کند. دولت ها نیز باید بدانند که نیازهای مجریان قانون ممکن است مواعی در بخش صنعت و غیره به وجود آورد بنابراین باید با اقدامات مناسب سعی در به حداقل رساندن این موانع کنند.

منابع و مأخذ

الف) منابع فارسی

۱. اردبیلی، محمدعلی (۱۳۸۷) **جرائم مرتبط با نگهداری، حفاظت و ارائه داده‌ها**، مجله حقوقی دادگستری، دوره پنجم، شماره ۳.
۲. باریکلو، علی رضا (۱۳۹۴) **مسئولیت کیفری**، تهران: نشر میزان.
۳. جعفری لنگرودی، محمد جعفر (۱۳۸۲) **ترمینولوژی حقوق**، تهران: گنج دانش.
۴. حبیب زاده، محمدجعفر (۱۳۸۵) **تولید یا ارائه داده‌ها یا ابزارهای مختص ارتکاب جرائم رایانه‌ای**، مجله حقوقی داد گستری، دوره پنجم، شماره ۳.
۵. دریانی، محمد حسن (۱۳۹۲) **ابعاد جزایی کاربرد کامپیوتر و جرائم کامپیوتری**، خبر نامه انفورماتیک شورای عالی کشور، شماره ۱۲.
۶. دلفانی، علی اشرف (۱۳۸۳) **مبانی مسئولیت کیفری در حقوق اسلام و فرانسه**، قم: موسسه بوستان کتاب.
۷. رحمان پور، ابوطالب (۱۳۹۲) **انتشار یا ارائه آموزش نفوذ، شنود و جاسوسی و خرابکاری رایانه‌ای**، مجله حقوقی داد گستری، دوره پنجم، شماره ۳.
۸. سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۱۹۸۳) **تعریف جرم رایانه‌ای**، نشریه بین المللی **سیاست جنایی**، ترجمه دبیر خانه شورای عالی انفورماتیک، تهران: دپارتمان.
۹. عوده، عبدالقادر (۱۴۰۵) **التشريع الجنایی الاسلامی**، بیروت: موسسه الرساله.

۱۰. فخریناب، حسین (۱۳۸۴) **فروش یا ارائه داده های مرتبط با نفوذ به داده ها یا سامانه ها**، مجله حقوقی داد گستری، دوره پنجم، شماره ۳.

۱۱. نوربها، رضا (۱۳۸۰) **تقریرات درس حقوق کیفری عمومی**، دوره کارشناسی ارشد، تهران: نشر دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی.

۱۲. هولمز، دیانا (۱۳۷۷) **آشنایی با تکنولوژی اطلاعاتی**، ترجمه دکتر مجید آذرخش و دکتر جعفر مهرداد، تهران: انتشارات سمت.

۱۳. الهی منش، محمد رضا (۱۳۹۲) **محشای قانون جرایم رایانه ای**، تهران: مرکز نشر فکر روز.

الف) منابع انگلیسی

Ploug, Thomas (۲۰۰۹) *Ethics in Cyberspace: How Cyberspace May Influence Interpersonal Interaction*, Ballerup Denmark, Springer pub.

جهت همکاری با بنیاد علمی قانون یار در راستای برگزاری سمینار، کارگاه های آموزشی، کنگره و نشست های علمی با موسسه تماس بگیرید ۵۲۶ و ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹ مدیر پژوهش ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵

6th scientific conference of Ghanonyar Institute at the national level

ششمین همایش ملی جرم‌شناسی و پیشگیری از ارتکاب جرم، خودکشی و انحرافات جوانان در جامعه

**مشاره ۲۴ ساعت به پژوهشگران
در خصوص نگارش و ارسال مقالات
۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵**

مخبرهای پذیرش مقالات پژوهشگران:

- ۱- پژوهش های مربوطه در حوزه پیشگیری از ارتکاب جرم و خودکشی
- ۲- شناخت علل و عوامل انحرافات جوانان در جامعه و ارائه راهکار عملی
- ۳- بررسی لزوم رعایت حجاب و آثار و پیامدهای آن در جامعه
- ۴- راهکارهای مبارزه با فقر، بی حجابی و فساد، اعتیاد، طلاق و
- ۵- پژوهش های مربوطه در راستای عدالت کیفری و عدالت ترمیمی
- ۶- تاثیر کیفر و مجازات در تکرار جرم و دستیابی به جامعه ای سالم
- ۷- شناسایی معضلات و اسباب های اجتماعی و ارائه راهکار حل مشکل

ایمیل همایش برای ارسال مقالات LOLOMENSANI@YAHOO.COM	رئیس علمی و مسئول همایش دکتر بهنام اسدی
مدیر هیأت سیاستگذاری همایش دکتر سیدمصطفی حسینی	ارسال مقاله از طریق پیام رسان ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۰۲
شماره تماس های دبیرخانه همایش ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹ و ۵۲۶	مکان و زمان برگزاری همایش ۲۹ آذر- سالن همایش سازمان ارشاد بروجرد

لوگو حامیان معنوی و برگزار کنندگان همایش

ششمین همایش جرم شناسی و پیشگیری از ارتکاب جرم، خودکشی و انحرافات جوانان (نهاد برگزار کننده: بنیاد علمی و حقوقی قانون یار) - بروجرد- ۱۳۰۸